

7.5.2012

Dnro 3763/4/10

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Kaija Tanttinen-Laakkonen

POLIISIN VIRKA-APU POTILAAN TOIMITTAMISESSA SAIRAALAHOITOON

1

KANTELU

Kantelija on viitekirjeessään pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiestä selvittämään, meneteltiinkö hänen puolisonsa hoidon järjestämisessä terveyskeskuksessa lainmukaisesti lokakuussa 2010.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

Terveyskeskuksen potilasasiakirjamerkintöjen mukaan puoliso (jälj. potilas) sairasti muun muassa insuliinihoitoista diabetesta ja vaikea-asteista Alzheimerin tautia sekä alaraajojen valtimotautia, joka aiheutti hänelle jalkahaavat ja huomattavaa kipua. Potilasasiakirjamerkintöjen mukaan hän oli ollut vuodepotilaana joulukuusta 2009 lähtien.

Potilasta hoidettiin kotihoidossa ja kantelija toimi hänen omaishoitajanaan. Ensimmäisen potilaasta 24.11.2008 laaditun hoitosuunnitelman kirjaamisesta alkaen potilasasiakirjoihin on toistuvasti tehty merkintöjä yhteistyövaikeuksista hoitavan tahon ja kantelijan välillä. Hän oli eri mieltä lääkäreiden ja hoitajien kanssa muun muassa puolisonsa Alzheimer-diagnoosista, tämän hoidon tarpeesta, lääkityksestä ja hoitomenetelmistä. Kotihoidon sairaanhoitajat tekivät kantelijan toiminnasta haittatapahtumailmoituksen eli ns. HaiPro-ilmoituksen 5.10.2010. Ilmoitus koski akuutin kotihoidon kotikäyntiä potilaan luona 30.8.2010. - - -

Terveyskeskuslääkäri pyrki kotikäynnillä 30.8.2010 ja puhelimitse 1.9., 6.9. ja 7.9.2010 keskustelemaan potilaan tutkimuksista ja hoidosta kantelijan kanssa, joka ei kuitenkaan hyväksynyt lääkärin ehdotuksia hoitosuunnitelmaksi eikä halunnut potilaalle järjestettävän mitään jatkotutkimuksia.

Kotikäynnillä 4.9.2010 ilmeni, että kantelija ei ollut antanut potilaalle tälle määrättyä tramadoli-kipulääkettä siitä huolimatta, että haavanhoidot olivat olleet tälle toistuvasti hyvin kivuliaita. Kotisairaanhoidosta 9.9.–12.9.2010 laadituista potilasasiakirjamerkinnöistä ilmenee, että kantelijan käytös hoitohenkilökuntaa kohtaan jatkui epäasiallisena. - - -

Kotisairaanhoidon toteuttamisvaikeuksien vuoksi akuutin kotihoidon lääkäri (jälj. lääkäri) teki kahden hoitajan kanssa kotikäynnin 14.10.2010 potilaan tilanteen arvioimiseksi. Potilasasiakirjamerkintöjen mukaan kantelija käyttäytyi käynnin ja hoitotoimenpiteiden aikana sekä sanallisesti että fyysisesti aggressiivisesti hoitohenkilökuntaa kohtaan. Lääkäri arvioi, että potilaan hoitoa ei pystytty toteuttamaan kotihoidossa, minkä vuoksi hän teki maistraatille ilmoituksen hänen mielestään edunvalvonnan tarpeessa olevasta potilaasta ja pyysi edunvalvojan määräämistä tälle mahdollisimman pian, jotta potilas saataisiin kantelijan vastustuksesta huolimatta terveystieteellisen vuodeosastolle hoidettavaksi.

Lääkäri totesi 14.10.2010 laatimassaan lääkärinlausunnossa edunvalvojan kiireellistä asettamista varten muun muassa seuraavaa: "Tutkittava sairastaa Alzheimerin tautia. Dementia vaikuttaa selkeästi vaikeasta-asteiselta. Lisäksi tutkittavalla on vaikeat jalkahaavat, joiden vuoksi tarvitsee päivittäistä sairaanhoitoa ja myös amputaatiohoito saattaa tulla kyseeseen. Tutkittava henkilö tarvitsee lääketieteellisen arvion perusteella sairaanhoitoa perusterveydenhuollon sairaalassa ja tutkittavan puoliso estää tämän. Potilas itse on tilanteessa dementian vuoksi puolustuskyvytön ja heitteillä. Koska puoliso pyrkii koko kotikäyntikontaktin aikana jatkuvasti vahingoittamaan paikalla olevia henkilöitä sanallisella ja fyysisellä aggressiivisuudellaan piittaamatta potilaan tunteista, on epätodennäköistä, että hoitohenkilöstön poissa ollessakaan potilaan perustarpeet tulisi asiallisesti hoidetuiksi. Edunvalvojaa tarvitaan erittäin kiireellisesti, koska potilas on välittömän hoidon tarpeessa ja potilaan turvallisuus kotona on kyseenalainen. Dementian vuoksi tutkittava itse ei pysty ottamaan asiaan kantaa".

Käräjäoikeus antoi väliaikaisen määräyksen edunvalvojan määräämisestä potilaalle 19.10.2010. Käräjäoikeus määräsi toistaiseksi oikeusaputoimiston 1. yleisen edunvalvojan suostumuksensa mukaisesti potilaan edunvalvojaksi hänen omaisuuttaan ja taloudellisia asioita koskevissa asioissa sekä sellaisissa potilaan hoitoa ja hoitopaikkaa koskevissa asioissa, joiden merkitystä hän ei itse pysty ymmärtämään.

Edunvalvojan suostumuksella lääkäri pyysi sairaankuljetusta siirtämään potilaan sairaalahoitoon. Lääkäri ilmoitti asiasta myös kantelijalle. Koska tämä kuitenkin kieltäytyi luovuttamasta potilasta sairaankuljettajille eikä päästänyt heitä potilaan luokse, lääkäri teki virka-apupyynnön poliisille 21.10.2010. Hän myös informoi kantelijaa virka-apupyynnöstä. Poliisi hyväksyi virka-apupyynnön ja lähetti partion turvaamaan sairaankuljetusta.

Lääkärin mukaan vasta potilaan sairaalaan ottamisen jälkeen tämän haavoja päästiin hoitamaan hyvissä olosuhteissa ja tämän kivullosuus oli hellittänyt.

Potilaan sairaalahoidon alkuvaiheessa lääkäri rajoitti kantelijan vierailuaikoja potilaan luona 20 minuuttiin päivittäin 17.11.2010 asti, jolloin vierailuaikojen rajoittamisesta voitiin luopua, koska vierailut sujuivat "ilman suurempia ongelmia".

3.2

Oikeusohjeet

Keskeiset oikeusohjeet ovat tämän päätöksen liitteenä.

3.3

Lääketieteelliset asiantuntijalausunnot

Valvira katsoo, että terveydenhuollon ammattihenkilöiden toiminta potilaan edunvalvonta-asiassa ja vuodeosastohoitoon toimittamisessa oli asianmukaista ja hänen etunsa mukaista

sekä perusteltua hänen tarvitsemansa hoidon mahdollistamiseksi. Valvira pitää potilaan sairaalahoidon turvaamisen kannalta perusteltuna, että kantelijan vierailuaikoja potilaan luona rajoitettiin hoidon alkuvaiheessa.

Valvira toteaa, että potilaan sairaalahoitoon toimittamisen kaltaista tilannetta varten ei ole olemassa poliisilain 40 §:ssä edellytettyä erillistä säännöstä. Valvira katsoo, että hänen tapauksessaan tulevat sovellettaviksi rikoslain pakkotilaa koskevat säännökset.

3.4

Oikeudellinen arviointi

Potilaslain 6 §:n 1 momentin mukaan potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Pykälän 2 ja 3 momentissa säädetään potilaan laillisen edustajan, lähiomaisen tai muun läheisen osallistumisesta tärkeän hoitopäätöksen tekemiseen tilanteessa, jossa täysi-ikäinen potilas ei mielenterveydenhäiriön, kehitysvammaisuuden tai muun syyn vuoksi pysty päättämään hoidostaan. Käsitykseni mukaan potilaan hoitopaikasta päättäminen on lainkohdassa tarkoitettu tärkeä hoitopäätös.

Potilaslain kiireellistä hoitoa koskevan 8 §:n mukaan potilaalle on annettava hänen henkeään tai terveyttään uhkaavan vaaran torjumiseksi tarpeellinen hoito, vaikka potilaan tahdosta ei tajuttomuuden tai muun syyn vuoksi voi saada selvitystä. Potilaslain 9 §:n 4 momentin mukaan 6 §:n 2 momentissa tarkoitettun potilaan laillisella edustajalla ei ole oikeutta kieltää potilaan henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi annettavaa tarpeellista hoitoa.

Asiakirjoista saadun selvityksen mukaan potilas ei kyennyt vaikea-asteisen Alzheimerin taudin vuoksi päättämään hoidostaan. Häntä hoidettiin aluksi kotihoidossa yhteisymmärryksessä hänen omaishoitajansa, puolisonsa kantelijan kanssa. Koska potilaan kotihoidon toteuttaminen ei enää myöhemmin ollut mahdollista kantelijan kanssa yhteisymmärryksessä ja koska lääkäri katsoi potilaan tarvitsevan välitöntä hoitoa perusterveydenhuollon sairaalassa, hän teki 14.10.2010 maistraatille ilmoituksen potilaan edunvalvonnan tarpeesta ja pyysi edunvalvojan määräämistä tälle kiireellisesti. Tarkoituksena oli, että potilaan hoito järjestettäisiin sairaalassa edunvalvojan suostumuksella.

Käräjäoikeus antoi väliaikaisen määräyksen edunvalvojan määräämisestä potilaalle 19.10.2010. Väliaikaisen määräyksen mukaan edunvalvojalla oli holhoustoimesta annetun lain 29 §:n 2 momentin mukainen oikeus myös edustaa potilasta tämän hoitoa ja hoitopaikkaa koskevissa asioissa, joiden merkitystä tämä ei kyennyt ymmärtämään.

Edunvalvojan suostumuksella lääkäri pyysi sairaankuljetusta siirtämään potilaan sairaalaan. Koska kantelija kuitenkin kieltäytyi luovuttamasta potilasta sairaankuljettajille, lääkäri teki virka-apupyynnön poliisille 21.10.2010. Virka-apupyynnössä hän totesi seuraavaa: Pyydetään kohdellaasti virka-apua potilaan toimittamiseksi sairaalahoitoon sairaalan osasto 3:lle. Potilaalle on määrätty yleinen edunvalvoja, jolloin puolisoilla ei ole laillista oikeutta estää potilaan siirtoa. Virka-apupyynnön tehdään, koska puoliso estää sairaankuljetusta tekemästä potilassiirtoa. Poliisilaitoksen komisario antoi luvan poliisin virka-avulle.

Poliisilain 40 §:n mukaan poliisin on annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle virka-apua, jos niin erikseen säädetään. Poliisin on annettava virka-apua myös muulle viranomaiselle laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi. Poliisi voi antaa virka-apua myös yksityiselle, jos se on välttämätöntä tämän laillisiin oikeuksiin pääsemiseksi ja oikeuden loukkaus on ilmeinen. Virka-avun antamisen edellytyksenä on, että virka-apua pyytävää viranomaista este-

tään suorittamasta virkatehtäviään tai yksityistä estetään pääsemästä oikeuksiinsa ja oikeuksiin pääseminen edellyttää poliisivaltuuksien käyttöä.

On jossain määrin tulkinnanvaraista, onko tilannetta arvioitava virka-apun antamisena viranomaiselle vai yksityiselle. Joka tapauksessa poliisilain edellä mainitun säännöksen mukaan poliisi voi antaa virka-apua myös yksityiselle, jos se on välttämätöntä tämän laillisiin oikeuksiin pääsemiseksi ja oikeuden loukkaus on ilmeinen. Totean, että tällä perusteella potilaalla olisi itsellään ollut oikeus pyytää poliisilta virka-apua päästäkseen potilaslain 8 §:ssä tarkoitettuun kiireelliseen hoitoon.

Potilaalle määrättyllä edunvalvojalla oli oikeus edustaa potilasta myös tämän hoitoa ja hoitopaikkaa koskevissa asioissa, joiden merkitystä tämä ei kyennyt ymmärtämään. Edunvalvoja oli antanut suostumuksensa siihen, että potilaan hoito järjestettäisiin sairaalassa ja että sairaankuljetusta pyydetäisiin siirtämään tämä sairaalaan. Käsitykseni mukaan edunvalvoja oli määrätty nimenomaan tähän liittyen. Näissä olosuhteissa edunvalvojan suostumuksen voidaan katsoa ulottuvan myös virka-apupyynnöön, koska pyyntö oli perustunut potilaan oikeuteen päästä sairaalahoitoon. Näin ollen en katso lääkärin menetelleen asiassa lainvastaisesti.

Nähdäkseni asiaa arvioitaessa on otettava huomioon myös se, että poliisilla on poliisilain 16 §:n nojalla oikeus oma-aloitteisestikin päästä kotirauhan suojaamaan paikkaan, jos on perusteltua syytä olettaa, että henkeä tai terveyttä vakavasti vaarantava tapahtuma on meneillään tai uhkaamassa ja toimenpide on välttämätön vaaran estämiseksi. En katso poliisin menetelleen tavalla, joka antaisi minulle aihetta toimenpiteisiin.

Totean kuitenkin, että poliisilain 40 §:n mukaan poliisin on annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle virka-apua, jos niin erikseen säädetään. Voimassa olevaan terveydenhuollon lainsäädäntöön ei sisälly säännöstä poliisin virka-avusta nyt käsiteltävän kaltaisissa tilanteissa. Terveydenhuollon lainsäädännössä poliisin virka-avusta on erillinen säännös mielenterveyslain 31 §:ssä. Puheena olevaan tilanteeseen ei kuitenkaan voida soveltaa tätä säännöstä: Kysymys ei ole ollut tahdosta riippumattomaan psykiatriseen sairaalahoitoon mahdollisesti toimitettavan henkilön kuljetuksesta ja poliisin kuljetukseen antamasta virka-avusta.

Koska viranomaiselle annettavasta poliisin virka-avusta ei nyt puheena olevissa tilanteissa ole säädetty, olisi ollut perustellumpaa, että virka-apupyynnön olisi tehnyt potilaan edunvalvoja, jolloin kysymys olisi ollut selvästi yksityiselle annettavasta virka-avusta.

4

TOIMENPITEET

Kiinnitän lääkärin huomiota poliisilain 40 §:n virka-apua koskevista säännöksistä edellä lausumaani. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Pidän puutteena sitä, että terveydenhuollon lainsäädännössä ei säädetä erikseen poliisin virka-avusta silloin, kun on kyse sellaisen henkilön hoitoon toimittamisesta, joka tarvitsee potilaslain 8 §:ssä tarkoitettua kiireellistä somaattista hoitoa. Kuten olen edellä todennut, mielenterveyslaissa tästä on säädetty.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 11 §:n nojalla esitän sosiaali- ja terveysministeriölle mainitun lainsäädännössä olevan puutteen poistamista. Tässä tarkoituksessa lähetän ministeriölle jäljennöksen tästä päätöksestäni anonymisoituna.

LIITE

Päätökseen dnro 3763/4/10 liittyvät keskeiset oikeusohjeet

Perustuslaki

Perustuslain (731/1999) 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta. Säännöksen 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu.

Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus välttämättömään huolenpitoon. Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät terveystaloudelliset ja edistettävä väestön terveyttä.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Kansanterveyslaki

Kansanterveyslain (66/1972) tapahtuma-aikaan voimassa olleen 16 §:n mukaan terveyskeskuksen sairaansijalle on ensisijaisesti otettava hoidettavaksi potilas, jota sairauden laatu sekä tutkimuksen, hoidon ja lääkinnällisen kuntoutuksen tarve taikka toipilasaste huomioon ottaen voidaan siellä tarkoituksenmukaisesti hoitaa. Kiireellisen laitoksessa järjestettävän sairaanhoidon tarpeessa oleva henkilö on aina otettava terveyskeskuksen sairaansijalle hoidettavaksi tai, mikäli siellä ei voida järjestää tarvittavaa tutkimusta tai hoitoa, ohjattava tai toimitettava asianmukaiseen sairaanhoitolaitokseen.

Potilaslaki

Potilaalla on potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, potilaslaki) 3 §:n perusteella oikeus hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon ja siihen liittyvään kohteluun. Hänen hoitonsa on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja hänen yksityisyyttään kunnioitetaan.

Potilasta on potilaslain 6 §:n 1 momentin mukaan hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos potilas kieltäytyy tietyistä hoidosta tai hoitotoimenpiteistä, häntä on mahdollisuuksien mukaan hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan muulla lääketieteellisesti hyväksyttävällä tavalla.

Jos täysi-ikäinen potilas ei mielenterveydenhäiriön, kehitysvammaisuuden tai muun syyn vuoksi pysty päättämään hoidostaan, potilaan laillista edustajaa taikka lähiomaista tai muuta läheistä on ennen tärkeän hoitopäätöksen tekemistä kuultava sen selvittämiseksi, millainen hoito parhaiten vastaisi potilaan tahtoa. Jos tästä ei saada selvitystä, potilasta on hoidettava tavalla, jota voidaan pitää hänen henkilökohtaisen etunsa mukaisena (2 mom.).

Tapauksissa, joita 2 momentissa tarkoitetaan, tulee hoitoon saada potilaan laillisen edustajan taikka lähiomaisen tai muun läheisen suostumus. Laillisen edustajan, lähiomaisen ja muun läheisen tulee suostumusta antaessaan ottaa huomioon potilaan aiemmin ilmaisema tahto tai,

jos hoitotahtoa ei ole ilmaistu, hänen henkilökohtainen etunsa. Jos laillinen edustaja, lähiomainen tai muu läheinen kieltää hoidon antamisen tai hoitotoimenpiteen tekemisen potilaalle, potilasta on mahdollisuuksien mukaan hoidettava yhteisymmärryksessä suostumisesta kieltäytyvän henkilön kanssa muulla lääketieteellisesti hyväksyttävällä tavalla. Jos laillisen edustajan, lähiomaisen tai muun läheisen näkemykset hoidosta eroavat toisistaan, potilasta on hoidettava tavalla, jota voidaan pitää hänen henkilökohtaisen etunsa mukaisena (3 mom.).

Potilaslain 8 §:ssä säädetään kiireellisestä hoidosta. Säännöksen mukaan potilaalle on annettava hänen henkeään tai terveyttään uhkaavan vaaran torjumiseksi tarpeellinen hoito, vaikka potilaan tahdosta ei tajuttomuuden tai muun syyn vuoksi voi saada selvitystä. Jos potilas on aikaisemmin vakaasti ja pätevästi ilmaissut hoitoa koskevan tahtonsa, potilaalle ei kuitenkaan saa antaa sellaista hoitoa, joka on vastoin hänen tahtoaan.

Potilaslain 9 §:n 4 momentin mukaan 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun potilaan laillisella edustajalla ei ole oikeutta kieltää potilaan henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi annettavaa tarpeellista hoitoa.

Ammattihenkilölaki

Terveystieteiden ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994, ammattihenkilölaki) 15 §:ssä säädetään terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattieettisistä velvollisuuksista. Terveystieteiden ammattihenkilön ammattitoiminnan päämääränä on sen mukaan terveyden ylläpitäminen ja edistäminen, sairauksien ehkäiseminen sekä sairaiden parantaminen ja heidän kärsimystensä lievittäminen. Terveystieteiden ammattihenkilön on ammattitoiminnassaan sovellettava yleisesti hyväksytyjä ja kokemusperäisiä perusteltuja menettelytapoja koulutuksensa mukaisesti, jota hänen on pyrittävä jatkuvasti täydentämään. Ammattihenkilön tulee ottaa ammattitoiminnassaan tasapuolisesti huomioon ammattitoiminnasta potilaalle koitua hyöty ja sen mahdolliset haitat (1 mom.). Terveystieteiden ammattihenkilöllä on myös velvollisuus ottaa huomioon, mitä potilaan oikeuksista säädetään (2 mom.). Terveystieteiden ammattihenkilöllä on velvollisuus antaa kiireellisen hoidon tarpeessa olevalle apua (3 mom.).

Ammattihenkilöain 22 §:n mukaan laillistettu lääkäri päättää potilaan lääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärityksestä ja siihen liittyvästä hoidosta. Laillistetulla lääkäriillä on oikeus määrätä lääkkeitä lääkinnällistä tai lääketieteellistä tarkoitusta varten noudattaen, mitä siitä erikseen säädetään tai määrätään.

Laki holhustoimesta

Holhustoimesta annetun lain (442/1999) mukaan edunvalvoja voidaan määrätä täysi-ikäiselle, joka sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi on kykenemätön valvomaan etuaan taikka huolehtimaan itseään tai varallisuuttaan koskevista asioista, jotka vaativat hoitoa eivätkä tule asianmukaisesti hoitetuiksi muulla tavoin (7 ja 12 §).

Edunvalvojalla on, jos tuomioistuimella on niin määrännyt, oikeus lain 29 §:n 2 momentin mukaan edustaa päämiestä myös sellaisessa tämän henkilöä koskevassa asiassa, jonka merkitystä päämies ei kykene ymmärtämään.

Lain 42 §:n mukaan täysi-ikäiselle määrätyn edunvalvojan tulee huolehtia siitä, että päämiehelle järjestetään sellainen hoito, huolenpito ja kuntoutus, jota on päämiehen huollon tarpeen ja olojen kannalta sekä päämiehen toivomukset huomioon ottaen pidettävä asianmukaisena.

Joka on saanut tiedon edunvalvonnan tarpeessa ilmeisesti olevasta henkilöstä, voi lain 91 §:n mukaan vaitiolovelvollisuuden estämättä ilmoittaa asiasta holhousviranomaiselle.

Mielenterveyslaki

Mielenterveyslain (1116/1990) 31 §:ssä säädetään poliisin virka-apusta seuraavasti. Jos terveyskeskuksen tai sairaanhoitopiirin lääkäri katsoo, että mielenterveyslain 8 §:ssä tarkoitetun henkilön kuljettamisessa terveyskeskukseen, sairaalaan tai muuhun sairaanhoidon toimintayksikköön tarvitaan kuljetettavan väkivaltaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi terveydenhuoltoalan ammattikoulutuksen saaneen saattajan lisäksi muukin saattaja, poliisi on velvollinen avustamaan kuljetuksessa, toisin sanoen antamaan virka-apua.

Poliisilaki

Poliisilain (493/1995) 1 §:n mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen (1 mom.). Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa (2 mom.). Poliisin on suoritettava myös muut sille erikseen säädetyt tehtävät ja annettava jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua (3 mom.).

Poliisilain 15 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus henkilön auttamiseksi, kadonneen löytämiseksi tai kuoleman selvittämiseksi päästä asuntoon tai muuhun paikkaan ja suorittaa siellä tarvittava etsintä, jos on syytä epäillä henkilön olevan hengen tai terveyden vaarassa tai joutuneen rikoksen tai onnettomuuden uhriksi taikka hänen voidaan muutoin olettaa olevan välittömän avun tarpeessa tai kuolleena.

Poliisilain 16 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus päällystään kuuluvan poliisimiehen määräyksestä ja kiireellisessä tapauksessa ilman määräystäkin päästä rakennukseen, muuhun kotirauhan suojaamaan paikkaan tai kulkuneuvoon, jos on perusteltua syytä olettaa, että henkeä, henkilökohtaista vapautta tai terveyttä vakavasti vaarantava taikka huomattavaa omaisuus- tai ympäristövahinkoa aiheuttava teko tai tapahtuma on meneillään tai uhkaamassa. Lisäksi edellytyksenä on, että toimenpide on välttämätön vaaran estämiseksi tai räjähdysaineiden, aseiden tai muiden vaarallisten aineiden ja esineiden etsimiseksi ja haltuunottamiseksi.

Poliisilain 40 §:n mukaan poliisin on annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle virka-apua, jos niin erikseen säädetään. Poliisin on annettava virka-apua myös muulle viranomaiselle laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi. Poliisi voi antaa virka-apua myös yksityiselle, jos se on välttämätöntä tämän laillisiin oikeuksiin pääsemiseksi ja oikeuden loukkaus on ilmeinen (1 mom.). Edellä 1 momentissa tarkoitetun virka-apun antamisen edellytyksenä on, että virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään tai yksityistä estetään pääsemästä oikeuksiinsa ja oikeuksiin pääseminen edellyttää poliisivaltuuksien käyttöä. Päätöksen virka-apun antamisesta tekee päällystään kuuluva poliisimies, jollei erikseen toisin säädetä tai määrätä.

Rikoslaki

Rikoslain (39/1889) 4 luvun 5 §:n (515/2003) mukaan oikeudellisesti suojattua etua uhkaavan välittömän ja pakottavan vaaran torjumiseksi tarpeellinen teko on pakkotilatekona sallittu, jos

teko on kokonaisuutena arvioiden puolustettava, kun otetaan huomioon pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muu olosuhteet.